



**DEN NORSKE  
FORLEGGERFORENING**  
THE NORWEGIAN PUBLISHERS ASSOCIATION

Kulturdepartementet  
PB 8030  
0030 Oslo

Oslo, 1. februar 2013

## **HØRING – ENDRINGER I LOV OM AVLEVERINGSPLIKT FOR ALLMENT TILGJENGELEGE DOKUMENT**

Vi viser til tilsendt høringsnotat vedrørende endringer i pliktavleveringsloven.

### **1. Innledning**

Forleggerforeningen er en bransjeorganisasjon for forlag som representerer den vesentlige del av bokomsetningen i Norge. Per i dag har Forleggerforeningen snaut 90 medlemsforlag. Foreningen tar hånd om fellestiltak og service overfor medlemsforlagene. Forleggerforeningen har inngått normalavtaler med forfatterforeningene og oversetterforeningene, samt Bokavtalen med Bokhandlerforeningen.

Pliktavleveringen berører alle våre medlemsforlag, da de pliktavleverer bøker i originalformat (papir og elektronisk format). Medlemsforlagene blir også berørt av hvordan det pliktavleverte materialet brukes. Mer om dette nedenfor.

Forleggerforeningen støtter formålet med pliktavlevering, se loven og lovforarbeidene, avlevering for konserverings- og sikringsformål.

Departementet ønsker å endre loven for å samle og oppbevare digitalt innhold. Departementet går imidlertid for langt ved beskrivelsen av hvordan dette materialet kan brukes. Den utvidete bruken som departementet legger opp til, vil være et inngrep i opphavsmannens enerett, og derigjennom et uforsvarlig inngrep i forfatteres, forlags og oversetteres kommersielle interesser. Forslaget om utvidelse av fjernlånsadgangen vil i tillegg være i strid med internasjonale forpliktelser til å beskytte opphavsretten (tre-trinnstesten i h t Tripsavtalen).

### **2. Krav om å avlevere det digitale grunnlagsmaterialet**

Noen forlag har som nevnt i dag en frivillig avtale med Nasjonalbiblioteket hvor forlag avlever det digitale grunnlagsmateriale for en papirbok. Ordningen fungerer ikke optimalt for de forlagene som har inngått avtale. De fleste forlag har ikke inngått en slik avtale, antageligvis for de ikke ønsker de administrative og økonomiske ekstrakostnadene dette medfører.

Den forslåtte løsningen om tvungen avlevering av det digitale grunnlagsmateriale, vil være ressursbesparende for Nasjonalbiblioteket.

De fleste forleggere er positivt innstilt til fellestiltak for konserverings- og sikringsformål. Det er imidlertid viktig å understreke at pliktavlevering av digitalt grunnlagsdokument i

---

kombinasjon med bruksbestemmelser som oppgitt i alternativ 1 i forslaget som er sendt på høring, vil føre til at den aller nyeste litteraturen kan gjøres tilgjengelig nærmest umiddelbart. Dette vil ramme de forretningsmessige interessene til forfattere og forlag.

### **3. Antall avleveringseksemplar**

Det forslås to alternativer med hensyn til antall avleveringseksemplarer av papirdokumenter og endringer i videresendelsen av dem, slik at alle universitets- og høyskolebibliotek kan få enklere tilgang til materialet. Det følger av det som er sagt ovenfor at Forleggerforeningen vil anbefale en videreføring av dagens ordning med 7 eksemplar, og at det ikke innføres fjernlånsordninger som vil undergrave forfatterens og forlagens interesser.

### **4. Bruken av det pliktavleverte materiale**

Forleggerforeningen merker seg at endringene er begrunnet ut fra konserverings- og sikringsformål, men også ut fra et ønske om å gi tilgang til det digitale grunnlagsmateriale for universitets- og høyskolebibliotek.

Bruksbestemmelsene er ikke direkte tema i foreliggende høring. Det kommer senere et utkast til forskrift som vil behandle bruken av det pliktavleverte materialet. Forleggerforeningen ønsker imidlertid å signalisere at bruk av det pliktavleverte materialet ikke må komme til foretrengsel for et allerede eksisterende privat marked hvor forlag selger læremidler og andre forlagsprodukter i høyskolemarkedet.

Det foreslåtte alternativ 1 åpner for at de digitale filene inngår i samlingene til (alle) universitets- og høyskolebibliotek og at forskere tilknyttet norske universiteter og høyskoler vil ha tilgang til 7 digitale lisenser av hvert digitale dokument, og kan bestille fjernlånseksemplarer fra Nasjonalbiblioteket ved behov. Her er det viktig med et tilbakeblikk. Da loven ble skrevet, hadde Norge bare fire universiteter. Nå får stadig flere universitetsstatus, og man ønsker også å inkludere høyskoler i den beskrevne ordningen, fordi det forskes også der. Disse institusjonene er i dag en viktig kundegruppe for akademiske titler. Å miste eller redusere kjøpene her vil kunne ha alvorlige konsekvenser for forfattere og forlag.

### **5. Fjernlån**

Vi ønsker å stille spørsmål ved departementets uttalelse på side 10 i høringsnotatet om at pliktavleveringsloven må forstås slik at den etter nærmere angitte betingelser gir adgang til at forskere i enkelte tilfeller kan få fjernadgang til pliktavlevert materiale til sine forskningsformål.

Så vidt vi kan forstå, slår forskriftene til åndsverkloven av 21. desember 2001 § 1-10 første ledd bokstav b fast at mottaksinstitusjon kun kan gjøre pliktavlevert åndsverk fra egen samling tilgjengelig på terminaler i institusjonens egne lokaler. I forbindelse med at disse forskriftene ble endret i 2007, foreslo Kulturdepartementet i sitt høringsnotat at eksemplar av pliktavleverte dokumenter på særskilt bestilling skulle kunne stilles til rådighet for en bestemt forsker i lokalene til norske universitets- og høyskolebibliotek. Dette ble imidlertid ikke fulgt opp ved vedtakelsen av forskriften, og i kgl. res av 23.11.2007 sier departementet på side 7 at forskriften til åndsverkloven kun skal regulere bruk i form av tilgjengeliggjøring på terminal av pliktavleverte åndsverk i egne lokaler.

---

På side 11, 2. avsnitt i høringsbrevet, der avleveringsform beskrives, står det at departementet foreslår at to lisenser, etter særskilt søknad, kan benyttes til fjernlån fra NB også utenfor UH-sektoren.

Forleggerforeningen vil også på generelt grunnlag understreke at fjernlånøsninger i praksis kan være vanskelig å administrere. Det er, som nevnt, fare for at forfatternes og forlagenes inntaksgrunnlag svekkes.

Det er utgivelsesområder innenfor universitets- og høgskolesektoren som er mest sårbare overfor ordninger som er beskrevet. Forlagene selger jo sine produkter til målgruppen som defineres som forskere, og det er påfallende lite i forslaget som problematiserer dette.

Forleggerforeningen er også kritisk til at det ikke er sagt noe i høringsbrevet om hva slags kontroll skal føres med fjernlånet. Det står at alle digitale eksemplarer skal utstyres med metadata der det fremgår at det er pliktavlevert eller laget på grunnlag av pliktavlevering, slik at det ikke oppstår tvil om bruksadgangen. Kommer noen til å forholde seg til dette eller sette seg inn i slike begrensninger så lenge de er tilsluttet undervisningsinstitusjoner som studenter eller bedriver forskning i eller utenfor UH-sektoren?

Digitalt fjernlån i formen 7 + 2 lisenser vil etter vårt syn utgjøre et inngrep i «den normale utnyttelsen av opphavsretten», og dermed vil ikke departementet ha adgang til å gjennomføre ordningen uten å bryte med Tripsavtalen og Bernkonvensjonens art 9 (2) og tretrinns-testen.

## **6. Oppsummering**

Endringene i lov om avleveringsplikt må fokusere mer på hovedhensikten bak ordningen; konserverings- og sikringsformål. Mindre på målsetninger som «slik at alle universitets- og høgskolebibliotek kan få enklere tilgang til materialet.»

Departementet bes vurdere og vektlegge ulempene en slik utvidet tilgang vil medføre for forfattere og forlag og andre private aktører som opererer innenfor et marked.

Departementet bes også vurdere grep for å begrense en utflytende forståelse av kva som er «forskning» i pliktavleveringsreglene forstand. Departementet legger til grunn at «forskning» inkluderer studier på masternivå under veiledning av kompetent veileder. Formålsparagrafens henvisning til dokumentasjonsformål betyr imidlertid at det avleverte materialet skal kunne brukes til mer enn forskningsprosjekter ved universiteter og høyskoler. Studenter skal for eksempel kunne bruke kilder fra Nasjonalbibliotekets samlinger når de skriver oppgaver eller forbereder seg til eksamen.

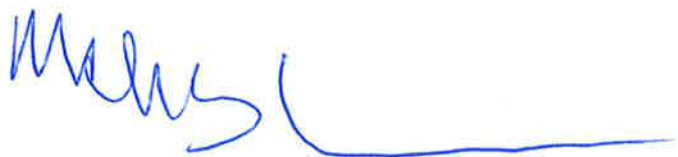
Departementet bes også legge begrensninger på en fjernlånsordning, slik at den ikke skader «den normale utnyttelsen av opphavsretten». Utgangspunktet for tilgang - i institusjonens egne lokaler - må være hovedregelen. Pliktavleveringsloven kan forstås slik at den - etter nærmere angitte betingelser - gir tillatelse til at forskere i enkelte tilfeller kan få fjernadgang til pliktavleverte materiale til sine forskningsformål. Det kan være akseptabelt så lenge denne fjernlånsadgangen ikke utvides ytterligere. I dag har flere undervisningssteder fått universitetsstatus, og mye forskning skjer også ved høyskolene. Hvis man utvider fjernlånsadgangen til alle forskningsinstitusjoner, gjør man alvorlige inngrep i et velfungerende mindre marked i litteratur-Norge.

---

Forleggerforeningen vil be departementet ta hensyn til poengene ovenfor, særskilt i sammenheng med utarbeidelsen av forslag til forskriftsendringer som omhandler bruken av det pliktavleverte.

Med vennlig hilsen

Advokat Mathias Lilleengen  
Den norske Forleggerforening

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mathias', followed by a long horizontal line.